

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide/ Musiikki

2018

Elias Mursula

A OPINNÄYTEKONSERTTI 14.5.2018

B SOITTOHARJOITTELU JA SEN OPETTAMINEN

Elias Mursula

SOITTOHARJOITTELU JA SEN OPETTAMINEN

Tämä opinnäytetyö on kaksiosainen sisältäen sekä opinnäytetekonsertin (LIITE 1), että kirjallisen osion.

Tässä kirjallisessa osiossa käsitellään soittoharjoittelua. Opinnäytetyössä pohditaan ensin sitä, millaisiin tuloksiin hyvän soittoharjoittelun tulisi tähdätä, minkä jälkeen esitellään muutamia esimerkkiharjoituksia. Sen jälkeen asiaa tarkastellaan opettamisen näkökulmasta. Pohditaan sitä, miten soitonopettaja voi soveltaa ensimmäisessä luvussa esille otettuja tietoja opettaessaan soitto-oppilaitaan harjoittelemaan.

Opinnäytetyötä varten haastateltiin pianonsoiton lehtori, pianisti Niklas Pokkia. Haastattelun lisäksi opinnäytetyössä on käytetty muutamia kirjallisia lähteitä, sekä kirjoittajan omaa kokemusta musiikin ja pianonsoiton opiskelusta ja opettamisesta.

Harjoittelu on hyvin keskeisessä asemassa kaiken uuden oppimisessa, ja erityisen suuren osan ajasta harjoittelu vie jonkin soittimen soittamista opiskelevilta ja opettavilta. Opinnäytetyön tavoitteena on siksi selvittää, sekä tekijälleen että lukijoille, tehokkaan soittoharjoittelun piirteitä.

Keskeistä hyvässä harjoittelussa ja oppimisessa on harjoittelijan tietoisuus siitä, mihin tähdätään. Soittimen soittajalla tulisi soittoa, myös teknisesti haastavia kohtia, harjoitellessaan olla selkeä mielikuva soivasta lopputuloksesta. Monissa opinnäytetyössä esitetyissä käytännön soittoharjoituksissa tavoitteeksi on asetettu mekaanisen toiston välttäminen, eli soittoharjoittelussa tulisi välttää saman kohdan toistamista useita kertoja ilman keskittynyttä ajatusta siitä lopputuloksesta, mihin harjoittelulla pyritään.

ASIASANAT:

Musiikki, Piano, Soittoharjoittelu, Harjoittelu, Oppiminen, Opettaminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing Arts/ Music

2018 | 18

Elias Mursula

A THESIS CONCERT 14.5.2018

B PRACTICING MUSIC INSTRUMENTS AND TEACHING PRACTICING

This Thesis is two-piece containing both a Thesis Concert (APPENDIX 1) and a written part.

This written thesis focuses on practicing of a musical instrument. In the beginning of the thesis attention will be on what optimal practicing is like. What should be aim of good practicing? After which a few examples of training methods are shown. Then the matter is examined from an instrumental teacher's point of view. Lastly the thesis focuses on how the teachers who teach musical instruments can utilize the knowledge that is presented in the first chapter.

For the written thesis, the pianist and the senior piano playing teacher, Niklas Pokki was interviewed. In this thesis, a few written sources and the writer's own experience of studying piano playing and piano teaching, have been used in addition to the interview.

Practicing is in a very central position in the learning. Practicing takes a lot of time, especially from the ones, who study playing and teaching of musical instruments. The objective of the thesis is therefore to clarify the features of efficient practicing of musical instruments, both for its factor and to the readers.

The trainee's consciousness of what the aim of the practice is, is central for good practice and learning. The player of an instrument should have, also when practicing technically difficult music, a clear image of the final musical result. In many methods of practicing, which have been presented in this thesis, the avoidance of the mechanical repetition has been set as the target, in other words, in the music instrument playing practice, repeating the same musical section, without a concentrated thought on the final musical result, should be avoided.

KEYWORDS:

Music, Piano, Practice, Teaching, Learning

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 SOITTOHARJOITTELU	6
2.1 Minkälaista hyvä soittoharjoittelu on?	6
2.2 Yleisiä soittoharjoittelun periaatteita	7
2.3 Soittoharjoittelutekniikoita	8
2.3.1 Myöhästetty jatkuvuus	8
2.3.2 Sattumanvarainen harjoittelu	9
2.3.3 Meno-paluu -harjoittelu	9
2.3.4 Syventävä toistaminen	10
3 SOITTOHARJOITTELUN OPETTAMINEN	11
3.1 Haasteelliset paikat	11
3.2 Esimerkillä opettaminen	13
3.3 Autonomia ja tavoitteellisuus	13
4 LOPUKSI	15

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on kaksiosainen. Sen taiteellisessa osiossa esitin kamarimusiikkia ja soolokappaleita pianolla. Konsertti toteutettiin Turussa 14.5.2018 Sigyn-salissa.

Tämä kirjallinen opinnäytetyö käsittelee soittoharjoittelua ja sen opettamista pääasiassa pianonsoiton näkökulmasta. Pohdittavia kysymyksiä ovat seuraavat: miten ihminen oppii uusia asioita, minkälaista on hyvä soittoharjoittelu ja miten ennestään tuttuja asioita saa vahvistettua, sekä millaisia soittoharjoittelua koskevia neuvoja soitonopettajan kannattaa antaa oppilailleen.

Soittoharjoittelu on tärkein yksittäinen tekijä soittamaan oppimisessa. Lahjakkainkaan oppilas ei parhaankaan opettajan avulla etene harjoittelematta ja toisaalta ahkeruudella voi paikata monia ongelmia. Ottaen huomioon sen, miten tärkeää soittoharjoittelu on, varsinkin pidemmälle tähtäävien soittajien kehittämisessä, ja miten paljon aikaa siihen käytetään, hyvästä soittoharjoittelusta puhutaan mielestäni melko vähän. Itse olen opiskellut 3 vuotta konservatorion toisella asteella ja 4 vuotta ammattikorkeakoulussa osallistumatta yhdellekään soittoharjoitteluun liittyvälle kurssille. Opettajani ovat toki soittotunneilla antaneet neuvoja yksittäisten kohtien harjoitteluun liittyvissä kysymyksissäni, mutta en ole koskaan saanut laajempaa opetusta hyvästä soittoharjoittelusta. Mielestäni on erikoista, että näinkin keskeinen asia on jäänyt niin vähälle huomiolle.

Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään itselleni, millaista hyvä soittoharjoittelu on. Käsitelen asiaa ensin yleisemmin, minkä jälkeen esittelen muutamia soittoharjoittelutekniikoita. Käsitelen ensin laajempia soittoharjoittelun periaatteita, jotka liittyvät enemmän aivojen toimintaan ja ihmisen oppimiseen, ja sen jälkeen yksittäisten haastavien kohtien soittoharjoitteluun soveltuvia tekniikoita. Oma kokemukseni on, että yksittäisten, erityistä harjoittelua vaativien kohtien soittoharjoitteluun sopivista tekniikoista kuulee soittotunnilta, mutta hyvän soittoharjoittelun periaatteita ei välttämättä esittele kukaan. Tämän jälkeen kirjoitan siitä, miten löytämäni soittoharjoittelua käsittelevää tietoa voi soveltaa soitonopettajan työssä, eli miten soittoharjoittelusta kannattaa puhua oppilailleen.

2 SOITTOHARJOITTELU

Harjoittelu on korvaamaton vaihe kaiken uuden oppimisessa. Vaikka eri asiat ovat eri ihmisille helppoja, ja toiset tuntuvat pärjäävän melko pitkälle kohtalaisen vähälläkin harjoittelulla, ei kukaan opi loistavaksi pianistiksi sen enempää kuin huippumatematiikoksikaan ilman keskittynyttä, säännöllistä ja pitkään jatkuvaa harjoittelua. Neuhaus kirjoittaa kirjansa *Pianonsoiton taide* avauskappaleessa: ”Vanha viisaus ”repetitio mater studiorum” (suom. kertaus on opintojen äiti) on sääntö, joka sopii kaiken asteisille lahjakkuuksille; tässä suhteessa ovat kaikki samassa asemassa.” (Neuhaus 1986,11) Vaikka Neuhaus jatkaa toteamalla, että työn hedelmät ovat erilaisia eri ihmisille, on lainauksessa mielestäni keskeistä juuri se, että toiston, harjoittelun, suhteen olemme kaikki samassa asemassa. Valmista ei tule ilman jatkuvaa harjoittelua. Koska harjoittelu on niin merkittävä osa oppimista, ja varsinkin ammattimuusikoiksi pyrkivät käyttävät siihen niin paljon aikaa, on mielestäni tärkeää miettiä, miten siihen kohdistettavaa ajankäyttöä voi tehostaa ja miten soittoharjoittelusta saa irti kaiken mahdollisen.

2.1 Minkälaista on hyvä soittoharjoittelu.

Ennen kuin voidaan pohtia harjoittelua enempää, tulee määritellä, mitä hyvä soittoharjoittelu ylipäätään on. Niklas Pokin (2018) määritelmän mukaan ”hyvä harjoittelu on sellaista, joka tuottaa musiikillisesti mielekästä tulosta, esiintymisvarmuutta ja joka ei riko päätä eikä käsiä.” Esiintymisvarmuudella Pokki kertoo tarkoittavansa tässä yhteydessä teknistä osaamista ja kappaleen ulkoa muistamista. Keskeistä määritelmässä on mielestäni musiikillisesti mielekkään tuloksen korostaminen. Myös Susan Williamsin kirjassa huomio on kiinnitetty samanlaiseen asiaan, jota tuetaan tunnetun kapellimestarin, Nikolaus Harnoncourtin lainauksella. ”Rather than teaching music as a language, our academies drill only techniques of performance. This focus is, however, merely the lifeless skeleton of technocracy” (Williams 2014,15)

Usein kun puhutaan soittoharjoittelusta, puhutaan nimenomaan teknisesti haastavien paikkojen hiomisesta. Se on ymmärrettävää ja tarpeellistakin. Onhan soittaminen teknisesti erittäin haastavaa, ja juuri nopeat ja monimutkaiset kuviot vaativat paljon hiomista ja harjoittelua. Harnoncourtin sanoin, näin saadaan kuitenkin aikaan vain eloton luuranko. Soittoharjoittelusta puhuminen vain teknisen toteutuksen kannalta antaa hyvin

yksipuolisen kuvan harjoittelun tavoitteista sekä myös soittoharjoittelumetodeista. Oman kokemukseni mukaan teknisiin ongelmiin saattaa löytyä myös musiikillisia ratkaisuja, jotka jäävät helposti löytymättä, jos keskitytään vaan siihen, että kappaaleen pystyy soittamaan läpi virheettömästi, ilman vääriä ääniä. Esimerkiksi musiikillisista syistä tehty pieni hengitys tai pysähdys tahtiviivan kohdalla, saattaa musiikillisen rakenteen selkiyttämisen lisäksi auttaa myös teknisissä ongelmissa.

Harjoittelun mieltäminen vain teknisten asioiden korjaamiseksi ohjaa myös keskittymistä väärään suuntaan. Harjoittelemmeko sormien ja käsien liikeratoja niiden itsensä vuoksi, vai siksi, jotta voisimme soittaa kaunista musiikkia? Hyvässä soittoharjoittelussa tulisi siis keskittyä pyrkimään kohti musiikillisesti valmista tulosta, eikä ainoastaan pyrkiä saamaan kappaletta läpisoittokuntoon. Pokin lisäksi, että hyvä harjoittelu ei riko käsiä tai päätä, on ehkä kepeästi ja hauskasti muotoiltu, mutta monelle ammattilaiselle ja ammatitopiskelijalle ongelmat käsien, ja päänkin, kestämissä kanssa ovat aivan liian yleisiä, joten jääköön sekin osaksi hyvän soittoharjoittelun määritelmää.

2.2 Yleisiä soittoharjoittelun periaatteita

Miten ihminen sitten oppii? Mitä ovat ne yleiset periaatteet, joita musiikkia ja pianonsoittoa opiskelevan tulisi oppimisesta ja aivoista ymmärtää? Tutkimukset motoriikan oppimisesta osoittavat, että ihminen oppii motorisia asioita helpommin ja paremmin tiedostamatta tai epäsuorasti. Tällöin liikkeiden liian tarkka analysointi ja tiedostaminen voi jopa haitata oppimista. Omien sormien tai käsien liikkeiden tarkan koordinoinnin sijaan tulisi pyrkiä keskittymään toivottuun soivaan lopputulokseen. Kun ihminen keskittyy toivottuun sointiin tai vaikkapa fraasin muotoiluun, aivojen tiedostamattomat kerrokset pyrkivät etsimään ratkaisun, eli tuottamaan oikeanlaiset äänen. Tällöin vahvistetaan yhteyttä soivan mielikuvan ja motoristen liikkeiden välillä. Tällainen yhteys musiikillisen mielikuvan ja motoriikan välillä kestää paremmin esiintymistilanteen jännitystä kuin omien liikkeiden tarkka suunnittelu tai tiedostaminen. (Williams 2014,14-16) Esiintymistilanteen osalta tämä vastaa myös omaa käsitystäni. Hyvin menneissä esityksissä olen keskittynyt musiikkiin, enkä niinkään soittamisen motoriseen puoleen.

Ristiriita tällaisen kokonaisvaltaisemman tai musiikilliseen puoleen keskittyvän soittoharjoittelumetodin ja esimerkiksi Charles-Louis Hanonin kirjoittaman pianonsoiton harjoitus-

kirjan esipuheessa esittämien ajatusten välillä on silmiinpistävä. Hanon korostaa esipuheessa tekniikan merkitystä ja halveksii puhetta erilaisista sointiväreistä. (Hanon 1873, 2)

Williams antaa kirjassaan myös joitakin neuvoja, kuinka tällaista tiedostamatonta tai epäsuoraa motorista harjoittelua voi tehdä. Ehkä hieman yllättävästikin, yksi neuvo on täyttää työmuisti jollain muulla, jolloin motoriset liikkeet joutuu väistämättä tekemään tiedostamatta. Esimerkkinä kirjassa käytetään laskemista tuhannesta alaspäin, mutta mikä tahansa hieman keskittymistä vaativa ja soittamiseen liittymätön asia kelpaa. Toinen huomattavasti tutumpi tapa on lähestyä soittamista analogioiden kautta. Sanallisten selitysten sijaan esimerkiksi hidastuksen voi sanoa tapahtuvan samalla tavalla, kuin vesihanaa suljettaessa se tiputtaa pisaroita yhä harvemmin. (Williams 2014, 19)

2.3 Soittoharjoittelutekniikoita

Kuten jo aiemmin totesin, soittoharjoittelusta puhutaan mielestäni aivan liian usein vain teknisesti haastavien kohtien yhteydessä. Ohjeet vaikeiden kohtien soittamisesta eri rytmeissä tai lyhyissä pätkissä ovat tulleet useille soittajille tutuiksi. Soittotunnilla saa usein ohjeita muutamien tahtien mittaisten juoksutusten tai oktaavisoiton harjoitteluun, mutta huomattavasti harvemmin kuulee neuvoja siitä, miten ehjää musiikillista kokonaisuutta harjoiteltaisiin. Esittelen seuraavaksi muutamia mielestäni kiinnostavia tapoja harjoitella soittamista. Osassa soittoharjoittelutekniikoista on tuttuun tapaan tarkoituksena juuri teknisen varmuuden vahvistaminen, mutta niissäkin on pyritty ottamaan huomioon keskittyminen, jotta ajatuksettomilta toistoilta vältyttäisiin. Nämä soittoharjoittelutekniikat on koottu Frank Merrickin ja Susan Williamsin kirjoista sekä Niklas Pokin väitöskirjasta, mutta osa on ollut minulle entuudestaan tuttuja yhteyksistä.

2.3.1 Myöhästetty jatkuvuus

Tämä hieman kömpelösti suomeksi kääntyvä (engl delayed continuity) soittoharjoittelutekniikka on Merrickin mukaan peräisin 1800-luvun tunnetulta pianistilta ja opettajalta nimeltään Theodor Leschetizky. Tässä harjoittelutekniikassa harjoitettava kohta jaetaan lyhyisiin pätkiin, jotka lauletaan mielessä tai ääneen aina ennen soittamista, minkä jälkeen pysähdytään kuvittelemaan seuraava kohta valmiina musiikkina ennen varsinaista

soittamista. Näin, etukäteen täydellinen suoritus kuvittelemalla, tullaan tietoisesti musiikillisesta päämäärästä ennen jokaista fraasia. Samalla se hidastaa ja rauhoittaa soittoa ja jättää aikaa edellisen fraasin onnistumisen arviointiin ennen siirtymistä seuraavaan. (Merrick 1958, 1-6) Myös Williams toteaa kirjassaan, että keskeistä oppimisessa on, että sillä on selkeä tavoite. (Williams 2014, 20 -21, 35) Tämä kriteeri toteutuu myöhästetyn jatkuvuuden tekniikalla harjoitellessa hyvin, sillä tavoiteltava suoritus käydään läpi ennen jokaista soittokertaa.

2.3.2 Sattumanvarainen harjoittelu

Sattumanvarainen harjoittelu on tekniikka erityisesti haastavien kohtien hiomiseen. Tarkoituksena on soittaa hankalia kohtia sattumanvaraisessa järjestyksessä ja toistaa sama kohta peräkkäin, mutta, että samaa kohtaa ei toisteta kahta kertaa peräkkäin, eikä sen jälkeen seuraa aina sama toinen hankala kohta. Tällä pyritään saavuttamaan parempaa keskittymistä, kuin saman paikan toistamisella useita kertoja peräkkäin. Oppiminen edellyttää toistoja, joten haastavien kohtien toistaminen useita kertoja on välttämätöntä, mutta keskittyminen pysyy paremmin, kun vaihtelee harjoitettavaa kohtaa. Koska samaa kohtaa ei toisteta kahta kertaa peräkkäin, täytyy myös keskittyä saamaan jokainen kohta oikein ensimmäisellä yrittämällä, tavoite joka ei aina toteudu, jos sama kohta toistetaan esimerkiksi kymmenen kertaa. (Williams 2014, 51)

2.3.3 Meno-paluu -harjoittelu

Meno-paluu -harjoittelu noudattaa jollain tavoin samankaltaisia periaatteita, kuin sattumanvarainen harjoittelukin. Molemmissa pyrkimyksenä on toistaa samaa kohtaa useita kertoja, mutta pitää keskittyminen hyvänä tekemällä välissä jotain muuta. Meno-paluu -harjoittelu on ehkä yleisempi työtapo, jossa yhtä kohtaa voidaan kyllä toistaa muutamia kertoja peräkkäin, mutta saman kohdan parissa ei viivytä pitkiä aikoja. Harjoittelukohteita kierrätetään, eli soitetaan muutamaa kohtaa vuorotellen, jolloin seuraavaa kohtaa soittaessa ehtii unohtaa vähän edellisestä, johon taas vähän ajan päästä palataan. Näin joutuu palauttamaan mieleen vasta oppimansa asian aina uudestaan ja uudestaan, joka on todettu keskeiseksi oppimisen kannalta. Mieleen palauttaminen auttaa myös siirtämään harjoitettavaa materiaalia lyhytkestoisesta muistista pitkäkestoiseen muistiin. (Pokki 2018) (Pokki 2016, 43-44)

2.3.4 Syventävä toistaminen

Syventävä toistaminen ei ole samalla tavalla yksittäinen harjoittelutekniikka, kuin vaikka sattumanvarainen harjoittelu, ja itseasiassa myöhästetty jatkuvuus kuuluu harjoittelutekniikkana syventävän toistamisen piiriin. Halusin silti lisätä syventävän toistamisen periaatteen osaksi tätä lukua, koska koen, että sen vastapari, mekaaninen toisto, on yksi soittoharjoittelun yleisimpiä ongelmia. Syventävällä toistamisella tarkoitetaan soittoharjoittelua ja toistoja, jossa jokaisella kerralla pyritään aktiivisesti parantamaan edellisen kerran soittoa. Syventävä harjoittelu on keskittyntä ja päämäärätietoista. Toistettavaa kohtaa voi myös varioida, jolloin toistettava paikka soitetaan joka kerta hieman eri tavalla. Näin vältetään mekaanisen toiston monotonisuudelta. Syventävää toistoa on myös hyvä lähestyä mekaanisen toiston puolelta, kuvailemalla sitä, mitä syventävä toisto ei ole. Mekaanisessa toistossa harjoiteltavaa kohtaa toistetaan joka kerta samalla tavalla, jolloin harjoiteltavasta kohdasta tulee joustamaton. (Pokki 2016, 42-43)

Oman kokemukseni mukaan jatkuva saman kohdan samanlaisena toistaminen haittaa myös keskittymistä huomattavasti, ja liian monen toiston jälkeen soitto muuttuu helposti välinpitämättömäksi ja virheitä saattaa tulla jopa enemmän, kuin harjoittelusession alussa. ”Syventävän harjoittelun ydin on kokemukseni mukaan siinä, että opittava asia näyttäytyy harjoituksen myötä hieman uudessa valossa. Soittaja kuulee harjoiteltavan asian hieman eri tavalla kuin aiemmin. Harjoittelu tuottaa uusia sävyjä ja merkityksiä.” (Pokki 2016, 43)

3 SOITTOHARJOITTELUN OPETTAMINEN

Jos uskomme yksilön kykyyn oppia ja kehittyä, emmekä pidä kaikkea taitoa ja taituruutta synnynnäisenä luonnonlahjakkuutena, miksi emme opeta harjoittelemista? Ongelma soittoharjoittelun opettamisessa on mielestäni usein kohtuuton keskittyminen ainoastaan tekniseen harjoitteluun, joka helposti näyttäytyy kannustamisena mekaaniseen toistamiseen. ”How often have we been told to ’play each passage ten times perfectly before moving on’? The challenge with this well-intentioned advice is that it is not in line with the way our brains work. We’re hardwired to pay attention to change, not repetition.” (Williams, 2014, 50)

Miten harjoittelusta sitten kannattaisi soittotunneilla puhua? Luennon pitäminen pikkuopilaille mieltämysyksiköistä tai aivojen toiminnasta ei välttämättä tuota kovin hyviä tuloksia. Soittoharjoittelusta puhuminen nimenomaan vaikeiden kohtien yhteydessä on mielestäni luontevaa, mutta silloin tulisi antaa monipuolisempia ohjeita ja korostaa enemmän soivaa lopputulosta, kuin kyseisen kohdan teknisiä ongelmia. Yleisiä harjoittelun periaatteita voi tuoda esiin soittotunneilla esimerkin kautta, esimerkiksi harjoittamalla asioita soittotunneilla meno-paluu-harjoittelun periaatteiden mukaisesti.

3.1 Haasteelliset kohdat

Olen käsitellyt soittoharjoittelun opettamista nimenomaan vaikeiden kohtien yhteydessä melko paljon, ja vaikka pidänkin soittoharjoittelusta puhumisen painottamista ainoastaan haastavien kohtien yhteyteen ongelmallisena, on se myös hyvin luonteva tilanne harjoittelusta puhumiseen. Haastavien kohtien yhteydessä oppilas usein tiedostaa itsekin soittoharjoittelun tarpeen selkeämmin ja on vastaanottavaisempi kuulemaan ohjeita. Sen lisäksi toistot ja harjoittelu ovat välttämättömiä uuden motorisen taidon kehittämiseen, mikä osaltaan lisää soittoharjoittelun määrää vaikeiden kohtien yhteydessä. Tulisi kuitenkin pohtia, miten monipuolisia soittoharjoittelutekniikoita esitellään ja millaisia asioita korostetaan, kun neuvotaan oppilasta vaikkapa haastavan juoksutuksen harjoittelussa.

Tutkimuksissa on todettu, että nimenomaan vaikeita motorisia asioita opetellessa olisi tärkeää keskittyä oikeanlaisten käsien liikkeiden sijaan soivaan lopputulokseen, koska motoriset taidot kehittyvät paremmin epäsuorasti ja tiedostamatta. (Williams, 2014, 18) Tällöin on tärkeää, että opettaja ei liikaa korosta tehtävän vaikeutta, vaikka tarkoituksena

olisikin saada oppilas harjoittelemaan enemmän. Tämä on tärkeää, ei ainoastaan sen takia, ettei soittamisen motorinen tai mekaaninen puoli korostuisi liikaa, vaan myös sen vuoksi, että oppilaan omat asenteet ja ennako-odotukset vaikuttavat oppimiseen. (Williams 2014, 22) Tällöin erityisesti soittajina hieman heikomman itsetunnon omaavat oppilaat saattavat säikähtää ja olettaa jo ennen soittoharjoittelun aloittamista, että haastavasta tehtävästä ei välttämättä suoriuduta.

Musiikin ja soivan lopputuloksen tulisi siis pysyä etusijalla myös ja erityisesti uusia motorisia liikkeitä, eli uutta soittotekniikkaa, opeteltaessa ja opetettaessa. Tällöin vältetään mekaanisia toistoja, eikä häiritä motoriikan kehittymistä pyrkimällä hallitsemaan jokainen käden liike tietoisesti. Näin syntyvä tekniikka on myös esiintymistilanteessa varmempaa, kuin tietoisesti harjoitellut koreografiat ilman musiikillista ajatusta.

Vaikka musiikillisen lopputuloksen pitäminen päämääränä on hyvä periaate, josta oppilaitaan kannattaa aina tilaisuuden tullen muistuttaa, saattaa se yksinään olla melko laiha ohje uuden tekniikan kanssa tuskailevalle oppilaalle. Tämän vuoksi on tärkeää, että soittonopettajalla on tarjota myös laaja valikoima konkreettisia ohjeita erilaisten kohtien harjoitteluun. Usein kuulemissani ohjeissa, kuten, ”soita erilaisissa rytmeissä, usein pisteellisillä rytmeillä, soita lyhyissä pätkissä ja lisää aina yksi ääni kerrallaan, soita erilaisilla artikulaatiolla”, on yhteinen tavoite välttää mekaanista toistamista. Rytmejä tai artikulaatiota vaihtamalla toistot ovat hieman erilaisia keskenään, ja vaikka harjoiteltava asia pysyy samana, sitä lähestytään sen verran eri kulmasta, että keskittymistä on helpompi ylläpitää ja mieli pysyy virkeämpänä. Kun harjoiteltavaan pätkään lisätään aina yksi ääni kerrallaan, harjoiteltava kohta muuttuu konkreettisesti joka kerralla, jolloin syventävän harjoittelun periaate parantaa soittoa jokaisella kerralla, toteutuu helpommin, kuin samaa pätkää toistettaessa.

Kaikkia edellisessä kappaleessa esiteltyjä soittoharjoittelutekniikoita, myöhästettyä jatkuvuutta, satunnaista harjoittelua, meno-paluu- harjoittelua ja syventäviä toistoja, sekä toki monia muita harjoittelutekniikoita, kannattaa mielestäni hyödyntää opettaessa. Erityisesti haluaisin kuitenkin tuoda esille myöhästetty jatkuvuus -tekniikan edut teknisesti haastaviakin kohtia opeteltaessa. Perinteisemmätkin harjoittelutavat välttävät yleensä kohtalaisen hyvin kammottuja mekaanisia toistoja, mutta eivät mielestäni korosta musiikillisen päämäärän merkitystä riittävästi, tai juuri lainkaan. Siksi olisi hyvä, että oppilaita opetetaan luomaan itsellensä selkeä soiva mielikuva, ei vain kauniista ja melodisista, vaan myös teknisesti haastavista kohdista. Tällöin soittoharjoittelun päämääränä on soiva lopputulos, musiikki, ja tekniikasta tulee vahvempaa.

3.2 Esimerkillä opettaminen

Oppilaat oppivat soittotunneilla myös asioita, joita ei suoraan sanota. Jos soittotunnilla annetaan ohje soittaa koko kappaletta uudestaan ja uudestaan, on harjoittelu samantyyppistä todennäköisesti myös kotona. Vaikka soittotunnilla käydäänkin asioita läpi eri tavalla, kuin kotona harjoitellessa, opettaja antaa soittotunnilla jonkinlaisen mallin harjoittelusta - tietoisesti tai tiedostamatta. Soittotunnilla asioita harjoiteltaessa kannattaa siis miettiä, millaisia asioita oppilailleen soittoharjoittelusta välittää; tarjotaanko jokaiseen ongelmaan ratkaisuksi vain lisää toistoja, vai tutkitaanko musiikkia monelta suunnalta? Mikä on päämäärä?

Esimerkiksi soittotunnilla voi yrittää iskostaa oppilaan soittoharjoittelumetodiksi menopaluu -tekniikkaa varsinaisesti aiheesta koskaan puhumattakin. Jos oppilaalla on kohtalaisen valmis kappale, jossa joko on vain muutamia haastavia kohtia, tai josta tunnilla keskitytään vain muutamaan kohtaan, opettaja voi, sen sijaan että kävisi kaikki kohdat läpi tunnin aikana kerran, pyrkiä lyhentämään saman kohdan parissa kerralla käytettyä aikaa, ja palaamaan siihen myöhemmin saman tunnin aikana. Samalla tavalla oppilaalle voi huomaamattomasti esitellä muitakin soittoharjoittelutekniikoita. Varsinkin vanhemmille oppilaille voi myöhemmin toki sanallisestikin kertoa erilaisten soittoharjoittelutekniikoiden tavoitteista ja hyödyistä, jolloin oppilas tulee itse tietoisemmaksi niistä ja kykenee yhä enemmän hyödyntämään niitä.

3.3 Autonomia ja tavoitteellisuus

Opettaja voi vaikuttaa oppilaansa harjoitteluun ja oppimiseen myös epäsuorasti. Se viihtyykö oppilas soittotunneillaan, saattaa toki vaikuttaa voimakkaastikin oppilaan soittoharjastuksen jatkumiseen ja sujuvuuteen, mutta kukaan soitonopettaja tuskin tahallaan luo soittotunneilleen epäviihtyisää ilmapiiriä. Siksi keskityn nyt erityisesti autonomian ja tavoitteiden vaikutuksiin oppimisessa.

Oppilas, joka voi itse vaikuttaa opintojensa suuntaan, eikä vain passiivisesti tottele opettajaansa, oppii paremmin. Tämän positiivisen vaikutuksen voi saavuttaa pienilläkin valinnoilla, esimerkiksi antamalla oppilaan valita itse omat kappaleensa. (Williams 2014, 22) Usein oppilas myös valitsee itsellensä mieluisia kappaleita, jolla taas vuorostaan voi

olla positiivinen vaikutus motivaatioon. Toki oppilaan valintoja voi hieman ohjailla esimerkiksi esittelemällä hänelle muutamia sopivia kappaleita, joista oppilas voi sitten valita mieleisensä.

On tärkeää, että oppilaalla on soittoharjoittelussaan selkeät tavoitteet. Oppimisen kannalta keskeistä on, että on tietoinen siitä mihin pyrkii, siitä mitä harjoitellaan. (Williams 2014, 34-35) Käytännössä selkeät tavoitteet voivat näkyä soittotunnilla monella tapaa. Yksittäisten harjoitusten kohdalla on tärkeää tietää, millaiseen lopputulokseen pyritään, mutta myös pidempiä tavoitteita kannattaa asettaa. Esimerkiksi tämän soittotunnin loppuun mennessä osaamme nämä tahdit hyvin, tai ennen joulua esitämme tämän kappaleen. Tavoitteita asettaessa on tärkeää olla realistinen. Tavoitteiden tulee olla sopivan haastavia, sillä kohtuuttoman vaikeat tavoitteet lannistavat, ja toisaalta liian helposti saavutettava tavoite voi passivoida. (Williams 2014, 34-35)

4 LOPUKSI

Harjoittelu on ehdottoman tärkeä osa kaikessa oppimisessa ja erityisesti mestaruuteen tähtäävien soittajien tulisi kiinnittää erityistä huomiota omiin soittoharjoittelumetodeihinsa. Soitonopettajan kannattaa esitellä oppilailleen sekä suoraan puhuen että tunnilla esimerkkiä näyttäen mahdollisimman monipuolisia ja tehokkaita soittoharjoittelutekniikoita. Soittoharjoittelussa on tärkeää muistaa, mikä on lopullinen päämäärä ja pitää soiva lopputulos omana päämääränään myös teknisesti vaikeita kohtia harjoiteltaessa. Tällöin soittoharjoittelu on mielekästä, keskittyminen helpompaa, motoriikka kehittyi tehokkaammin ja yhteys soivan mielikuvan ja käsien liikkeiden kanssa vahvistuu. Vältettävänä asiana kannattaa muistaa, että mekaaninen, ajatukseton toistaminen on haitallista ja usein ajanhukkaa.

Soittoharjoittelun opettaminen on usein haastavaa, sillä soittotunnilla pitää ehtiä keskittymään niin moneen muuhunkin asiaan, eikä aivojen toiminnasta luennoiminen ole mielekästä varsinkaan pienten oppilaiden kanssa. Haastavien kohtien yhteydessä on luontevaa puhua erilaisista soittoharjoittelutekniikoista, koska vaikeita kohtia harjoitellaan joka tapauksessa eniten. On kuitenkin tärkeää muistaa ja muistuttaa oppilaitaan siitä, ettei tekniikan pitäisi harjoittellessakaan olla itsetarkoituksellista.

Kirjallista opinnäytetyötä tehdessäni opin uusia soittoharjoittelutekniikoita ja palautin mieleeni tekniikoita, joista olin kyllä kuullut, mutta joita en ollut aikoihin käyttänyt. Pyrin harjoittelemaan monipuolisemmin ja toivottavasti myös tehokkaammin. Olisi hyvä lukea säännöllisesti uusia kirjoja soittamisesta ja musiikista, jotta hyvät ja monipuoliset soittoharjoittelukäytännöt eivät unohtuisi. Huomaan vaikutuksen myös soittotunneillani, joilla olen pyrkinyt käyttämään erityisesti myöhästetyn jatkuvuuden soittoharjoittelutekniikkaa. Varsinkin hieman rauhattomien oppilaiden kanssa myöhästetyn jatkuvuuden tekniikka on mielestäni erinomainen, koska se auttaa keskittymään ennen jokaista soitettavaa fraasia.

Korkeakouluissa ja konservatorioiden toisella asteella tulisi ehdottomasti järjestää kursseja soittoharjoittelusta, mutta harrastelijoiden kohdalla asia on haastavampi. Lasten soittoharrastusta voi pitää melko vaativana jo ilman ylimääräisiä kurssejakin. Onhan taiteen perusopetukseen musiikin alalla kuulunut varsinaisten soittotuntien lisäksi jo nyt kaksi musiikin perusteisiin keskittyvää oppiainetta. Nähdäkseni vaihtoehtoja on kaksi: Joko musiikin perusteiden opettamisesta yritetään vapauttaa aikaa soittoharjoittelusta

puhumiseen, tämä voisi tapahtua esimerkiksi perustason 3:n kurssin ryhmätunneilla, tai sitten vastuu soittoharjoittelusta pysyy nykyiseen tapaan soitonopettajilla. Jälkimmäisessä tapauksessa yksi vaihtoehto voisi olla soitonopettajien kouluttaminen tai kurssittaminen. Kumpikaan vaihtoehto ei ole täysin ongelmaton. Musiikin perusteiden oppitunneilla täytyy joka tapauksessa ehtiä käydä läpi oman aineen sisällöt, ja soitonopettajien kouluttaminen vaikuttaa myönteisimmin todennäköisesti niihin soitonopettajiin, jotka ovat jo valmiiksi aiheesta eniten kiinnostuneita.

LÄHTEET

Merrick F. 1958 Practicing the piano, Dover publications

Williams S. 2014 Quality practice

http://www.hfm-detmold.de/fileadmin/lia_hfm_2014/pool/Netzwerk_MuHo_Williams_UEben_manual_EN.pdf viitattu 15.5.2018

Neuhaus H. 1986 Pianonsoiton taide, Kirjayhtymä

Pokki N. 2018 Prima vista -soiton harjoittelu ja opettaminen

http://ethesis.siba.fi/files/2016pokki_valmis2.pdf viitattu 15.5.2018

LIITTEET

Liite 1.

ELIAKSEN OPPARIKONSERTTI

14.5. SIGYN-SALI

J.S. Bach: Preludi ja fuga C#-durri, DWKI

L.v. Beethoven: Pianosonaatti nro 8
 Grave - Allegro di molto e con brio
 Adagio cantabile
 Rondo allegro

F. Chopin: Scherzo Op. 31 B-malli

S. Prokofjev: Etjdi Op. 2 nro 1

Romeo ja Julia Op. 75 nro 10

Elias Mursula

F. Prokofjev: Sonata nelikitealle pianolle
 Preludi
 Rustique
 Finale

Elias Mursula ja Elin Penttinen

S. Rahmaninov: Op. 5 nro 3

Les Larmes

Elias Mursula ja Lucrimioara Galagan
